

שיר מזמור לבני קרח וירושלים עיר הקודש

ג"כ 3"

①
ג"כ
ג"כ

1 בספר "תהילים" אנו מוצאים כמה מזמורים ל"בני קרח" או ל"אסף" שהיה מבני בניו של קרח וכנאמר בתחילת ספר שמואלא "ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה בן ירוחם בן אליהוא בן תוחו בן צוף אפרתי", ואומרים חז"ל: "מאן הוא "תוחו" - זה "אסף" על פי אותיות אי"ת ב"ש ג"ר דייק ותמצא כי "תוחו" הוא אסף". ובספר דברי הימים (הובא ברש"י, רד"ק ורלב"ג בשמואלא שם) נזכר נתבאר שהוא היה לוי והיה מבני קרח. [וראה שכן כתבו התוס' במס' קידושין לא, ב]. - נמצא ששמואל הנביא שנולד לאלקנה היה מבני בניו של קרח.

והנה באותם מזמורים מוצאים אנו דברי שבח והלל לעיר "ירושלים", וכדלהלן: "שיר מזמור לבני קרח, גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלוקינו הר קדשו. יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתני צפון קרית מלך רב וגו'" (תהילים מח). וכן "למנצח על הגיתית לבני קרח מזמור. מה ידירות משכנותיך ה' צבאות. נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' וגו' ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלוקים בציון וגו' כי טוב יום בחצריך מאלף בחרתי וגו' (תהילים פד). וכן "לבני קרח מזמור שיר יסודתו בהררי קדש. אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב. נכבדות ידובר בך עיר האלוקים סלה וגו'" (תהילים פז). וכן "משכיל לאסף למה אלוקים זנחת לנצח וגו' זכור עדתך קניית קדם גאלת שבט נחלתך הר ציון זה שכנת בו וגו'" (תהילים עד). וכן "למנצח בנגינות מזמור לאסף שיר. נודע ביהודה וגו' ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון וגו' (תהלים עו). וכן "מזמור לאסף אלוקים וגו' שמו את ירושלים לעיים וגו'" (תהילים עט). ועוד כהנה וכהנה.

יש להבין מדוע ולמה נתפסו קרח ובני משפחתו לעיר "ירושלים" עד שהם כה מהללים אותה ומפארים ומשוררים לה, מה השייכות של משפחת קרח לירושלים.

ובטרם נבאר את הדברים, יש להבין מה היה חטאם של קרח ועדתו.

ונראה לומר דבאמת קרח לא היה לו דבר אישי נגד מנהיגותם של משה ואהרן, ואולי אף לא רצה להיות מנהיג העדה במקומם. הוא רק טען שאין צורך כלל ועיקר במנהיג שינהיג את העם, על כן אמר "מדוע תתנשאו על קהל ה'" והרי "כל העדה כולם קדושים",

וא"כ אין צורך במנהיג, והעם לא זקוק לאדם שיהא בולט יותר מאחרים מאחר וכולם שווים בקדושתם. קרח לחם נגד עיקרון הכניעה לצדיקי הדור, הוא טען "כי כל העדה כולם קדושים" - כולם יונקים ישירות השפעה מהקב"ה, וא"כ "מדוע תתנשאו על קהל ה'", - לאף בשר ודם אין את הזכות להנהיג בשר ודם כמותו. ועוד הוסיף, "ובתוכם ה'" כלומר, הקב"ה עצמו ייחד שמו עלינו כמו על "משה רבינו" ואיננו זקוקים למתווך ואמצעי בינינו לבין השי"ת. קרח רצה "חירות", הוא התנגד לקבל מרות ושעבוד מבשר ודם. וראה עוד בספר "באר מים חיים".

מעתה נבין גם את שאלותיו של קרח ששאלם למשה רבינו, וכל השאלות התבססו על אותה הנחה. "טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או לא. ומה טלית שיש בה רק חוט אחד של תכלת פוטר את הטלית כולה, טלית שכולה תכלת על אחת כמה וכמה". כלומר: למה חוט אחד צריך להיות בולט יותר משאר חוטים, ומדוע הוא כה מיוחס, הרי אם הטלית כולה "תכלת" אין היא זקוקה שוב לאותו חוט יחיד שיפטור את כולה. וכן לענין "מזוזה": "בית שכולו מלא ספרים אם חייב במזוזה. ומה כשהבית ריק מזוזה אחת פוטרנו, בית מלא ספרים על אחת כמה וכמה". כלומר, לא צריך שיהא דבר אחד המיוחד מכולם, ואם הבית כולו מלא ספרים אז אין צורך במנהיג כמו "מזוזה" שיפטור את הבית כולו, שהרי כל הבית כולו מלא קדושה.

לפי זה נבין את דברי הגמרא במסכת ב"ב (דף עו): "אמר רבה בר בר חנה: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ואמר לי אותו טייעאי (מפרש"י: סוחר ישמעאלי. וי"א שהוא אליהו הנביא זכור לטוב) בוא ואראך בלועים של קרח. הלך וראה חור שיוצא ממנו עשן. נטל גיזה של צמר ושראה במים והושיבה בראש רומחו והעבירה ונחרכה. ואמר לי: הקשב: מה אתה שומע? - ושמעתי שהיו אומרים כך: משה אמת ותורתו אמת והן בדאין. אמר לי (אותו טייעאי): כל שלושים יום חוזרת להם גהינם כבשר בתוך קלחת ואומרים כן: משה אמת ותורתו אמן והן בדאין". אהבב שקרב ובלע, הגיע למסקנה האמיתית שיש חשיבות ראשונה במעלה למנהיג רוחני בישראל, ואשר ראשון להם היה משה רבינו מנהיגם של ישראל. ואף אם ישראל עם קדושים הם זקוקים למנהיג שממנו ישאבו קדושה וטהרה, ולכן הוא צעק "משה אמת ותורתו אמת והן בדאין".

①

2) ספ

מטעם זה סבר קרח בתחילה שאין שום נחמד לעיר ירושלים, והרי היא עיר ככל הערים וכולם קדושים, ומדוע תתנשא עיר זו מערים אחרות. ומשום כך שר קרח ובני בניו שירי הלל לירושלים אחרי שגם כאן הגיע למסקנה דומה שאכן ירושלים היא עיר הקדש, עיר המקדש, ושונה היא בתכלית השינוי במהותה ובקדושתה מכל ערי ישראל ובדאי מכל הערים שבעולם, ועל כך באים המזמורים הרבים לכבודה של ירושלים.

6 והנה הגמרא במסכת זבחים (נד, ב) אומרת: "דרש רבא, מאי דכתיב יולך דוד ושמאל וישבו בנויות ברמה. וכי מה ענין ניות אצל רמה? - אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם וכי" עיי"ש. שמואל דוד שהיו אדריכלי העיר ירושלים חיפשו את המקום המתאים ביותר למשכן בית המקדש. ואתו שמואל הנביא שהיה מבני בניו של קרח,

נקבר בירושלים "ברמה" (היא רמות של היום, ונקראת בערבית "בני סמואלי"), ויום אופטימו הוא כ"ח באייר יום שחרורה של ירושלים לאחר שנים רבות מאד.

ראיתי מובא בשם הרב עובדיא מברטנורא (שכתב את הדברים בהקדמתו לאחד מספריו) כי כשביקר בירושלים באותה תקופה, עלה לקברו של שמואל הנביא והיה זה ביום כ"ח באייר, ורבים מבני ירושלים עלו על קברו של שמואל הנביא באותו יום.

בוה יבוארו דברי המדרש (הובא בתוסי קדושין לא, ב) על הפסוק: "מזמור לאסף אלוקים באו גויים בנחלתך וגו'" (תהילים עט). והקשו, מזמור לאסף? - קינה לאסף מיבעי ליה. אלא אסף שהיה מבני קרח אמר שירה על שטבעו בארץ שעריה, אמר - מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו. משל לשפחה שחלכה לשאוב מים מן הבאר ונפל כדה לבאר והיתה מצטערת ובוכה עד שראתה שפחת המלך לשאוב ובידה כלי של זהב ונפל אותו כלי שם. התחילה הראשונה לשורר ואמרה, עד עכשיו לא הייתי סבורה שיוציא שום אדם כדי שהוא של חרס מן הבאר, שאינו נחשב, ועכשיו מי שיוציא אותו של זהב יוציא כדי עמו. כך בני קרח שהיו בלועים, כשראו שטבעו בארץ שעריה, אמרו שירה. אמרו - מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו, לכך אמר אסף "מזמור" שהוא ממשפחת קרח.

ולכאורה יש להבין מה הקשר בין בליעת קרח ועדתו לבין טביעת שערי בית המקדש בארץ. אולם לדברינו הדברים ברורים, כשבית המקדש עמד על תילו היתה זו אותה ירושלים "משוש כל הארץ, קרית מלך רב", היתה מעל לכל ובלב כל. אולם בחורבן בהמ"ק הפכה ירושלים להיות כאחד מערי ישראל ואולי למטה מזה וכפי שאנו אומרים בסליחות "אזכרה אלוקים ואהמיה, בראותי כל עיר על תילה בנויה ועיר האלוקים מושפלת עד שאול תחתיה". בם כשיוציאו את השערים לבנין בהמ"ק ותשוב ירושלים לחיות מלכת העולם והמיוחדת בין כולם, כי אז גם קרח ובניו שכבר הכירו בחשיבותה ובחזקתה של ירושלים, יצאו אף הם יחד עם שעריה.

3) א"ר ב"ר רש"י

כך. וזה לשונו: ונבאר עוד דברי הגמ' בסוכה (נב) צדיקים נדמה להם [היצר הרע] כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה כו', צדיקים בוכים ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה ורשעים בוכים ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה. ולהבין דבריהם נקדים מ"ש (שם) כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, ולכאורה אנו רואים כי מי שהוא יר"א וצדיק חפצו תמיד להצטדק יותר, וא"כ איפוא הלא היצה"ר קטן אצלו. ואמנם יתבאר כי האדם אשר איננו ירא, יראה היצר ראשית לו להתדבק אל החיצוניות לקלקלם ומן הפנימיות יניח ידו, וכמ"ש

במדרש הרשעים מלאים חרטות, וסיבת הדבר יען כי החיצוניות לא יתגברו וימשלו על האדם רק בעת אשר התאוה לנגד עיניו, כמאמרם "העין רואה והלב חומד", ולכן כאשר תעבור התאוה מנגד עיניו והחיצוניות יתקררו, אז יתעוררו הפנימיות אשר לא נשחתו עדנה, ויביאוהו לידי חרטה עד כי ירצה לעזוב מעשה החיצוניות. אבל באיש

טזא) ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירים וגו'.

וברש"י ויקח קרח, לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הפהונה, עכ"ל. הנה בכתוב לא נזכר אלא קוחה סתם ולא שלקח "את עצמו", וצריך ביאור.

6 ונראה שרוצה לרמז בוה שעד שלא נכנסה הקנאה לתוך לבו לא היה לו לקרח רשות היחיד ל"עצמו" בתוך נפשו, שהיה פקח ובעל רוח"ק, מנושאי הארון הנושא את נושאו, והיה מסור לגמרי לעבודת השם, וכשצעק משה "מי להי אלי" גם הוא רץ לצידו. אך כך הוא טבע הקנאה והכבוד שמוציאים את האדם מעולמו (אבות פ"ד), ונהפך קרח לאיש אחר והרגיש את "עצמו". ואמרה תורה "ויקח קרח" ופרש"י לקח את "עצמו", מה שלא היה לו מקודם זה.

ונראה לפרש דבר זה ע"פ כתבי מרן הצדיק הרב ישראל סאלאנטער זצוק"ל, ונעתיק כל לשונו הנפלא באשר כתבנו אינם מצויים כל

2)

להכנס לפנים, כי כבר השחית את האדם בחיצוניותו. וזהו דברי חז"ל צדיקים נדמה להם כהר ורשעים נדמה להם כחוט השערה שכל זה מורה על היצר הרע שבפנימיות האדם, והללו בוכים והללו בוכים.

4

6 ועיין באבן שלמה (ליקוטי הגר"א) פ"ד סי' יג וז"ל רוב המינים והחוטאים בין אדם למקום הם לפי הנראה טובים בטבע וזו היא אחת מתחבולות היצר לפרוש רשת לפני תועי רוח להמשיך אחריהם, עכ"ל. והיינו היות שהיצה"ר שולט בחיצוניותם, אם כן אין היצה"ר צריך ליכנס בפנימיותם והם נקיים ממדות רעות והם טובים בטבע. ואם כן כל ההתנהגות החיצונית שלהם שנראה כמדת טובים היא באמת מעשה היצר.

6 ובוזה נראה להבין את ענין קלקולו של קרח, שהיצר הרע היה משחית בפנימיותו באשר חיצוניותו היתה טובה מאד, עד כי במשך הזמן נתקלקלה כל הפנימיות עד שגברה על החיצוניות, כנ"ל.

הירא, החיצוניות המה טובים מאד, לכן יראה היצר ראשית לו אך לפעול פעולתו על הפנימיות, וכל מה שהוא צדיק יותר יחזור עמוק עמוק בפנימיותו למען אשר לא ירגיש בו ובפעולותיו אשר יפעל עליו לרע. אך האיש הירא בתכלית השלימות יתעמל ויתאמן ע"י החיצוניות הטובים שלו, וביותר בעצם וראשונה ע"י סגולת התורה להפוך משורש את יצה"ר השוכן בפנימיותו, ולתקן את הפנימיות. אמנם כבד יותר על האדם, וזוהי הכוונה אשר להרשע נדמה היצר כחוט השערה, יען כי פנימיותו לא היתה נשחתה כ"כ, וע"י חשבון מועט וע"י לימוד התורה והמוסר היה יכול לעורר ולגבר את הפנימיות אשר יעלו על החיצוניות ויהפכו גם אותם לטוב, אבל להצדיק אשר פנימיותו השחית היצר ואך הוא בפעולתו הגדולה ע"י החיצוניות הטובים עלתה בידו להגביר על הפנימיות ולתקנם, לכן נדמה לו כהר גבוה, והבן, עכ"ל.

קיצור דבריו הקדושים בדברים פשוטים ללמד לאנשים פשוטים כמונו: כי לשומרי תורה ומצוות אין כח להיצר הרע לשלוט בחיצוניותו, ונכנס לפני ולפנים לקלקלו במסתרים וקימעא קימעא ישלוט על האדם. אבל בפורקי עול העוברים על מצוות ה', במקום היצר הרע בחיצוניותיהם, ואין צורך

1 [קנו] ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים וגו'. (א) הפעל קום במובן התנפלות והתקוממות לריב ומצה

משמש תמיד במלת החיבור על ולא עם מלת החיבור לפני, כמו: ויקם קין על הצל אחיו (בראשית ד'), כאשר יקים איש על רעהו וגו' (דברים כ"ב), יתן ה' את איביך הקמים עליך (שם כ"ח), כי זדים קמו עלי (תהלים נ"ד, ה') וכאלה רבות, נא"כ ה"ג ה"י לו להכתוב לומר: ויקמו על משה ולא ויקמו לפני משה, וגם נ"ש להל"ן מדוע נאמר רק שקמו לפני משה ולא גם על אהרן קמו, כמו שנאמר מיד להלן במקרא: ויקהלו על משה ועל אהרן, והי' לו להכתוב לומר: ויקמו לפני משה ולפני אהרן, והעולה על כלנה יש לדקדק מדוע באמת חזר הכתוב אח"כ וכפ"ל נאמר: ויקהלו על משה ועל אהרן, ולא אסתגר או גמה שנאמר מתחלה, ויקמו לפני משה ולהוסיף עוד אהרן ולומר, ויקמו לפני משה ולפני אהרן וגו' ויאמרו אליהם רב לכם, או

לשמיט מה שנאמר מתחלה: ויקמו לפני משה ולומר: ויקח קרח בן יצהר בן קחת בן לוי ודתן ואבירם וגו' ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים, ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם וגו'.

6 (ב) ונראה לשער בהבנת דברי הכתוב, שמה שנאמר: ויקמו לפני משה וגו', אין הפירוש של הפעל ויקמו במובן התנפלות וקימה לריב ומצה, והיינו שקמו לריב עם משה, כי זה נאמר אח"כ: ויקהלו על משה ועל אהרן וגו', ולא הי' מהצורך לכפול הדברים, רק הפירוש של הפעל ויקמו הוא במובן קימה מתקום שיושבין עליו, והוא ע"ד שמצאו בש"ע י"ד סי' רמ"ב סעיף ט"ו, שתלמיד היושב לפני רבו לא יעמוד, עד שיאמר לו רבו עמוד, או עד שיטול רשות לעמוד עי"ש, וי"ל שכל ישראל חשבו עצמם כתלמידי משה, וע"כ נהגו בו כבוד כמו שנוהגים תלמידים ברבם, ולכן כשהיו יושבים לפני משה לא עמדו ממקומם, עד שאמר להם משה שיעמדו, או עד שנמלו רשות ממה לעמוד, כאשר כן הוא מחובת הנימוס והכבוד, שהתלמיד חייב להראות לגבי רבו, אמנם קרח ועדתו בחפצם לזלזל בכבוד משה הנה רצו להראות, שאינם חושבים עצמם כלל כתלמידיו, וע"כ אינם נוהגים בו כבוד כתלמידים לגבי הרב, ולכן אמר הכתוב עליהם ויקמו לפני משה, כלומר שלא התנהגו לגבי משה כמו כל ישראל, שכאשר ישבו לפני משה לא עמדו ממקומם בטרם אמר להם משה שיעמדו ונתן להם

5
הצ"ח
י"א

3

רשות לעמוד, כמו שהוא מחובת התלמיד לגבי הרב, רק ויקומו לפני משה, המה כאשר ישבו לפני משה כמו מקומם לפני היינו מקודם שאמר להם משה שיעמדו, נבטרים נתן להם רשות לעמוד, וזה למען הראות בפומבי ובפני כל, שאינם חושבים את משה לרבים, וע"כ אינם צריכים להתנהג לגבי משה כמו שמתנהגים תלמידים לגבי רבם, והמ"ז חיבת לפני במקרא כאן שנאמר ויקומו לפני משה תתפרש כמו מקודם, בטרם, כאשר כן מצאנו לפעמים שתיבת לפני באה להוראת הקדימה בדמין ומירושה כמו מקודם בטרם, ולדוגמא: לפני שחת הי' (בראשית י"ג) שהפירוש הוא מקודם ששחת הי', וכן לפני מותי (שם כ"ו) שהפירוש הוא קודם שימות, וה"ג חיבת לפני במקרא: ויקומו לפני משה תתפרש כמו מקודם, בטרם, והיינו שקמו קודם משה כלומר בטרם שנתן להם משה רשות לעמוד, למען הראות שאינם תלמידיו ואינם צריכים לנהוג בו כבוד, כמו שצריך התלמיד לנהוג כבוד ברבו וכמו שכתבנו, ומסאת זה נאמר במקרא רק: ויקומו לפני משה ולא נאמר: ויקומו לפני משה ולפני אחרן, וכן מסאת זה חזר הכתוב אח"כ וכפל ואמר, ויקהלו על משה ואהרן וגו' אף שכבר אמר: ויקומו לפני משה, כי מה שנאמר בתחלה: ויקומו

1
6
11
16

(6) ע

לפני משה אין הכונה כלל שהתקוממו כנגד משה ונצבו לריב עמו, שאו אמנם הי' מהראוי להוכיח גם את אחרן, כי גם את אהרן רבו, וכמו שאמר הכתוב אח"כ: ויקהלו על משה ועל אהרן וגו', וגם לא הי' מהצורך בכלל לומר אח"כ עוד הפעם, ויקהלו על משה ועל אהרן וגו', כי אפשר הי' לכלול הכל במקרא אחד, רק הכונה שקמו ממקומם לפני משה, למען לזלזל בכבודו, וזה אמנם הי' שייך רק לגבי משה ולא לגבי אהרן, ולכן נאמר רק ויקומו לפני משה ולא מוזכר גם אהרן, אבל אח"כ מודיע הכתוב מעיקר התקוממותם, שהיא היתה לא לבד כנגד משה רק גם כנגד אהרן, וע"כ אמר: ויקהלו על משה וגם על אהרן וכאשר ביארנו.

21

ו) ויניח לשער עוד בהכנת דברי הכתוב: ויקומו לפני משה וגו', ובישוב הדקדוקים אשר עוררנו ע"ד שכתבנו רק בסגנון אחר, עפ"י דברי המדרש במפרשתנו, שקרה רצה לקפח את משה בהלכות, וע"כ שאלו שאלות שונות כמו: עלית שכולה הכלת מהו שתהא פטורה מן הציצית, בית מלא ספרים מהו שיחא פטור מן המזוזה, ובירושלמי סנהדרין פרק י' הלכה א' איתא עוד, ששאלו גם שאלה בליני נגעים: בהרת כגריס מהו, אמר לו טמא, פרתה בכולו וכדו', וברמב"ם מ"ד מה' תלמוד תורה הלכה ז' איתא, שאין שואלין מעומד, וכן היא ג"כ דעת המחבר ביריד סי' רמ"ז סעיף י"ג, וזה מסאת שמחובת התלמיד הוא לנהוג כבוד ברבו, ולכן אין זה מגדר הנימוס, שישאל תלמיד את הרב מעומד, כאשר ישאל איש את רעהו, שחוסף אותו כשהוא עומד, ושואל אותו שיגיד לו דבר, רק עליו לישב כמון לפני רבו ביראת הכבוד ובדרך ארץ, כמו שיושב תלמיד לפני רבו באימה וביראה, ויציע לפניו שאלתו, ועיין תוס' שבועות מ"ז ע"א ד"ה הוה יתיב שכתבו, דהלשון הוה יתיב קמ"י מורה שהי' תלמידו, וזה משום שכן הי' דרך התלמידים, שהיו יושבים לפני רבותיהם, ולכן כשתלמיד רוצה לשאול איזהו דבר מלבו, אין זה מגדר הנימוס שישאל אותו מעומד, ורק עליו לישב לפניו, כדרך התלמידים שיושבים לפני רבם, ואז ישאל ממנו שאלתו, אבל לגבי מי שאינו רבו אין שום הגבלה, כיצד יש לשאל אם מעומד אם מינושב, וכמו שרוצה השואל כן יעשה, וה"ג בהיות משה רבן שלי ישראל, וכל ישראל היו נחשבים כתלמידיו, הי' מהראוי, שכאשר בא קרח לשאל ממשה שאלה בדבר הלכה, יתנהג לגבי משה כמו שמתנהגים תלמידים לגבי רבם, כשבאים לשאל ממנו דבר הלכה, והיינו שישב לפניו וישאל שאלותיו, ועיין ביצרות דבש חלק שני בדרוש לברכות כ"ט שהביא, שאף לדעת הרמ"א ביריד סי' רמ"ז שחולק על הטור והמחבר, וס"ל דשואלין מעומד, זה דוקא השואל דבר לעצמו, להורות לו הלכה למעשה, דהוה כבעל דין שצריך

26
31
36
46

לעמוד ולשמוע דינו, אבל השואל בבית המדרש דרך הלכה ומלפני צריך לישב עיי"ש, וה"ג הי' מהראוי, שקרה שבא לשאל שאלתו ממשה בדרך משא ומתן על הלכה, ישב לפני משה וישאל שאלותיו, ואמר הכתוב שקרה ואנשיו לא כן עשו, רק: ויקומו לפני משה, לא ישבו לפני משה

(4)

ושאלו שאלותיהם, כאשר כן היא שורת הנימוס וגדר המוסר מצד תלמיד
 בבואו לשאול דבר מרבו, שיש בלפני רבו ושאל שאלותיו, רק קמו כלומר
 עמדו לפני משה ושאלו ממנו שאלותיהם בעמידה, וזה למען לזלזל בכבוד
 משה, וקראות שאינם חושבים עצמם כתלמידיו, שהיו צריכים להתנהג לגבי
 כתלמידים לגבי רבם, ולשאל ממנו שאלותיהם רק בהיותם יושבים לפניו,
 ולכן שואלים ממנו בעמידה, ולפי המעשה הזה של הקימה הי' מכוון רק
 לזלזל בכבוד משה, להראות שאינם חושבים אותו לרבם, לכן נאמר רק
 שקמו לפני משה ולא מוזכר גם שקמו לפני אהרן, אמנם אח"כ מודיע
 הכתוב מעיקר התקוממותם והתיצבם לריב, שזה הי' לא לבד כנגד משה
 רק גם כנגד אהרן, ולכן הזכיר הכתוב אצל משה גם את אהרן ואמר:
 ויקהלו על משה ועל אהרן, כי תקוממותם והתיצבם לריב הי' נגד
 שניהם, הן כנגד משה והן כנגד אהרן, אחרי אשר על שניהם באו בחוואנה,
 להכאיש ריחם בעיני העם ולתת אותם לשמצה.

6

11

7
ס

גד) ומה נמצאו הדברים האלה בשוב עוד דקדוק אחד שיש לדקדק בלשון
 הכתוב שאמר: ויקח קרח בן יצחק בן קהת וגו' ויקומו לפני משה
 ואנשים מבני ישראל המשיים ומאתים וגו'. ויש לחבין אמאי מיד כשאמר
 הכתוב: ויקח קרח וגו', וחושב את אלה שהיו עם קרח דתן ואבירים ואון בן
 פלת, לא הזכיר גם כן שהי' עוד עם קרח אנשים חמשים ומאתים נשיאי עדה
 קרואי מועד אנשי שם, וכמו שאמר ויקח קרח וגו' ודתן ואבירים בני אליאב
 ואון בן פלת בני ראובן, כן הי' לומר גם: ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים
 וגו', ולכלול את כל האנשים שהיו אתו יחד ולומר על כולם ויקומו לפני
 משה, ומדוע מתחלה הזכיר הכתוב רק שהי' עם קרח דתן ואבירים ואון בן
 פלת ועליהם אמר ויקומו לפני משה, ואח"כ הוסיף הכתוב ואמר שהי' עוד
 עם קרח אנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קרואי מועד אנשי
 שם ובצירוף עמהם אמר על כולם ויקהלו על משה וגו' וזה דקדוק גדול במקרא.
 ה) וכתב רבינו למעלה לשון הכתוב מדוקדק מאד, דכיון שמה שאמר הכתוב
 ויקומו לפני משה כוננו לפי דברינו על ההתנהגות

16

21

26

שנהגו קרח ואנשיו בעת שהקיפו את משה בשאלותיהם, והיינו שלא שאלו
 ושאלות בישיבה כיאות לתלמידים השואלים דבר הלכה מרבו, רק קמו
 לפני משה ושאלו שאלותיהם בעמידה, והנה השאלות האלה בודאי לא
 שאלו כל החמשים ומאתים אנשים שהיו עם קרח, כי אין להניח שאנשים
 במספר רב כזה יבואו יחד לפני משה ושאלו ממנו דבר הלכה, ומסתמא לכל
 היותר נכנס קרח ואתו עוד אנשים אחדים ולא יותר, ויש לשער שנכנסו אתו
 רק דתן ואבירים ואון בן פלת, שהם היו היותר טפורסמים מאנשי קרח, כאשר
 יש לשמוע מזה שהכתוב הזכירם בשמותם, מה שלא עשה כן בשאר אנשי
 קרח, וע"כ אמר הכתוב בדיוק: ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי ודתן ואבירים
 בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן, ועל אלה המוזכרים במקרא אמר: ויקומו
 לפני משה, והיינו שקרח ואתו דתן ואבירים ואון בן פלת המת קמו לפני
 משה כי המת נכנסו לבית המדרש לקסח את משה בשאלותיהם, וחודיע הכתוב
 שזלזלו בכבוד משה, ותחת לשאול ממנו שאלותיהם בישיבה כיאות
 לתלמידים השואלים דבר הלכה מרבו, קמו כלומר עמדו לפני משה ושאלו
 שאלותיהם בעמידה, ואח"כ הוסיף הכתוב ואנשים מבני ישראל חמשים
 ומאתים וגו' ויקהלו על משה ועל אהרן וגו' והיינו שתוך מאלה, כלומר מדתן ואבירים
 ואון בן פלת שנכנסו עם קרח לבית המדרש, לקסח את משה בשאלותיהם
 ואשר קמו, כלומר עמדו ולא ישבו לפני משה, התחברו עם קרח עוד
 אנשים מבני ישראל חמשים ומאתים שהיו קרואי מועד אנשי שם, ולכל יחד
 נקהלו על משה ועל אהרן - וזה לא הי' כבר בבית המדרש - ויאמרו אלהם רב
 לכם וגו', והענין יקר.

276

46

ו) ועיין בתרגום יב"ע כאן שתרגם: ויקומו לפני משה, וקמו בחוצות
 ואורו הילכתא באנפוי משה, וי"ל שכונתו ג"כ ע"ד שכתבנו, שבמה
 שאמר הכתוב: ויקומו לפני משה רצה להודיע, שקמו בחוצות כלומר
 שהתנהגו לגבי משה שלא בנימוס ודרך ארץ, ומה היתה חוצתם, חוצתם
 היתה, שקמו לפני משה ואורו הילכתא באנפוי, שבבואם לשאול ממה דבר
 הלכה, לא ישבו לפניו, כאשר כן הוא חובת התלמידים בבואם לשאול דבר
 הלכה מרבו, רק קמו ועמדו לפניו, והיינו ששאלו שאלותיהם לא בישיבה
 רק בעמידה, וזה הי' אמנם חוצא מצדם, כי כוח הראו שאינם חושבים את

50

5

1 - the entire congregation are all holy, and the Lord is in their midst. So why do you raise yourselves above the Lord's assembly? Korah's first argument was very simple and, at first glance, quite logical. No one can deny Korah's assertion that the whole community is holy; it is the very essence of our chosenness. Every Jew possesses intrinsic sanctity. As far as holiness is concerned, there is no distinction between Moses and a simple woodchopper. Hence, Korah asked, what right did Moses or Aaron have to lead, to guide, to rule? He charged them with seizing power illegitimately. He raised the millennia-old argument based on the equality of all people.

6 Korah was wrong. He was unaware of the twofold character of kedushas Yisrael, the sanctity of Israel, and of the mystery of the dual kedushah. Note Rashi's comment to *For you are a holy people to the Lord, your God, and the Lord has chosen you to be a treasured people for Him, out of all the nations that are upon the earth (Deut. 14:2)*. Rashi apparently questioned the duplication in the verse, and he explained, *You are a holy nation—your holiness comes to you from your fathers. In addition [to that sanctity], the Lord has chosen you [to be a cherished people unto Himself]*.

11 First, the community as a whole is holy. Knesses Yisrael is not just a conglomerate of people, not just a multitude of souls; it is an individuality, an entity unto itself, a personality. The sanctity of our covenantal community is inherited from our ancestors. In order to lay claim to sanctity, the individual must draw upon the resources of sanctity available to the community. If the individual derives his sanctity from the community, then Moses derived as much sanctity from the community as did the simple woodchopper. From this perspective, every Jew's sanctity would be commensurate and equal. This sanctity is not personal and intimate, but is a universal, community-rooted, and community-nourished holiness inherited from one's progenitors.

21 However, Judaism was not satisfied with the social aspect of kedushah. If the community were the only source of sanctity, then the individual would be deprived of his creative role, his individual initiative, his originality and uniqueness. The outstanding person would not be able to develop into a great leader. Hence, the Torah says, there is a second resource of kedushah—the sanctity

26 which the individual detects in the inner recesses of his personality. No one else has a sanctity like his; an individual's sanctity cannot be shared with somebody else. To paraphrase Chazal (*Berachos 58a*), just as people have different ideas, so they have different kedushos. There is a separate kedushah attached to every individual.

31 From this viewpoint, the community derives kedushah by integrating the countless kedushah experiences of the individual members of the community. The single person sanctifies the community.

36 How beautifully, then, did the Torah state, *For you are a holy people to the Lord your God (Deut. 14:2)*: you are holy because you are a member of a holy nation. עם קדוש אתה: the nation precedes the individual in this part of the verse. But at the same time, ויבד בחר יהוה להיות לו לעם קגלה מכל העמים (*ibid.*): ויבד, you the individual, בחר יהוה, God has chosen, להיות, to form or create, לעם קגלה, a treasured people for Him. In the second part of the verse, the individual—ויבד—precedes the nation—עם קגלה. God has charged every individual with the mission to create a treasured people.

41 It is obvious that as far as the election of individuals is concerned, their endowments cannot be equal. Each individual receives the endowment which reflects the greatness of his or her personality. The individual kedushah experiences are incommensurate with each other; they are proportional to the individual's involvement and dedication, as well as to the individual's depth and sweep. This kedushah is an expression of one's greatness, and not all people are alike as far as greatness is concerned. (*Vision and Leadership*, pp. 194-196)

8
סוכות
הכב

לא חמור אחד מהם נשאתי (טז, טז)

1 וברש"י (ד"ה לא חמור וגו') כתב, וז"ל: "לא חמורו של אחד מהם נטלתי אפילו כשהלכתי ממדין למצרים והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור והיה לי ליטול אותו החמור משלהם, לא נטלתי אלא משלי ותרגום אונקלוס שחרית, לשון ארמי כך נקראת אנגריא של מלך - שחורר, עכ"ל.

6 ואשר נל"פ בזה, שמה שלא נטל משה שכר החמור אין זה רק משום שויתר ומחל דמי שכירת החמור, אלא שהנה מדינא היה ראוי שישלמו ישראל בעד החמור, אחר שביאתו של משה למצרים על החמור היתה נחשבת צרכי ציבור שהרי בא כדי לגאול את העם משיעבוד מצרים, ולכן מן הדין היו חייבים לשלם עבור זה כפי שמשלמים בעד אנגריא של המלך. אבל באמת למשה היתה גישה אחרת לענין, וכששב משה למצרים לא חשב שהוא בא עבור צרכי אחיו, אלא אדרבה, החזיק זאת כצורך עצמו, שכיון שהיו ישראל בצער אזי גם הוא היה בצער; שראה בשיעבוד ישראל כאילו היה הוא בעצמו נתון בשיעבוד, ולכן פעל כדי להציל את עצמו מהצרה הפרטית שלו, ולא רק עבור צרת הצבור; וכיון שעשה זאת בעצם לצורך עצמו, לא מצא מקום ליטול שכר עבור שכירת החמור.

9
כ"כ
א"כ

6

ההיא עדיין ישנם אנשים המפקקים על שליחותו, אם כן כל תורתו שמסר לישראל אינה שוה כלום, שהרי אז תמיד יבואו עוד כאלו ויפקקו על אמיתות שליחותו, וא"כ מוכרח הוא לעשות "נסיון" זה, שהרי אף אם הקב"ה לא יעשה את הנס ויתברר שמשא אינו שליח אמיתי, אבל אם לא יעשה כלום ג"כ יצא כן, שהרי בלי זה תמיד יפקקו אנשים באמיתותו, ולכן לא היה מנוס למשה מלעשות כן, ודו"ק.

(10) אלו
א"כ
א"כ

ט"ז, כ"ח. ויאמר משה בזאת הדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה וגו'.

הרי שמשא רבינו החליט מעצמו להביא את כל מסירת התורה בסכנה, שהרי לא מצינו שהבטיחו הקב"ה שיעשה לו נס, ואם לא היה עושה הקב"ה הנס הרי זה כמו שמשא רבינו מודה שאינו שליח ה', ואמאי עשה כן? אבל באמת לא היתה למשה ברירה אלא לעשות כן, והיינו משום שאם בתקופה

והיסוד השמיני הוא תורה מן השמים. והוא שנאמר שכל התורה הוה הנמצאת בידינו היום הוה היא התורה⁶⁰ שניתנה למשה, ושהיא כולה מפי הגבורה. כלומר שהגיעה אליו כולה מאת ה' הגעה שקורים אותה על דרך ההשאלה⁶¹ דבור, ואין יודע איכות אותה ההגעה אלא הוא עליו השלום אשר הגיעה אליו, ושהוא במעלת לבלר שקורין לפניו והוא כותב כולה תאריכיה וספוריה ומצותיה, וכך נקרא מחוקק⁶². ואין הבדל בין ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען⁶³, ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד⁶⁴, או אנכי ה'⁶⁵, ושמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד⁶⁶, הכל מפי הגבורה והכל תורת ה' תמימה טהורה קדושה אמת. ולא נעשה מגשה אצלם כופר ופוקר יותר מכל כופר אחר אלא לפי שחשב שיש בתורה חן וקלפה, ושאלו התאריכים והספורים זין תועלת בהם, ומשה מדעתו אמרם⁶⁷, וזהו ענין אין תורה מן השמים. אמרו שהוא האומר⁶⁸ שכל התורה כולה מפי הקב"ה חוץ מפסוק אחד שלא אמרו הקב"ה אלא משה מפי עצמו⁶⁹ וזה הוא כי דבר ה' בזה⁷⁰ — יתעלה ה' ממה שאומרים המופרים — אלא כל אות שבה יש בה חכמות ונפלאות למי שהבינו ה'⁷¹, ולא תושג תכלית חכמתה, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים⁷². ואין לאדם אלא להתפלל⁷³ כמו דוד משיח אלהי יעקב שהתפלל גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך⁷⁴. וכן פירושה המקובל גם הוא מפי הגבורה, וזה שאנו עושים היום צורת הסוכה וחלולב והשופר והציצית והתפילים וזולתם היא עצמה הצורה שאמר ה' למשה ואמר לנו, והוא רק מוביל שליחות נאמן במה שהביא, והדבור המורה על היסוד הוה השמיני הוא אמרו בואת הדעון כי ה' שלחני וכו'. כן לא מלבי⁷⁵.

(מח) ויאמר משה בואת הדעון, כאשר יפלא מחד על מעשה הוה שעשה משה ויפלו עליה שתי שאלות גדולות, א' משה שיהיה תמיד מליץ וישר לבני ישראל ונס כהספוא חסאים גדולים כמו בעלן ובמרגלים פחד כפרן להשיב המרו מהשמים, ח"ך עשה שהקפוא נגד כבודו וכבוד לחיו שמה רחמינו וגר עליהם שימורו חיקף ולא נקם ש'חריף להם ה' אלו עד שימורו בחסוכה, בללו פנורו וכבוד כהנה לחיו גדול נעניו מכבוד שפכי. ב' נס חס רלה ש'מורו חיקף למר נה שגריאה יכרח ה' ופלה האלמה לה פיה שיהיה נס גדול כבוד לבריהם יש חלין כמו שיהי, ולא נחר שימורו חיקף בחנפס כמו שחמו המרגלים ולמה יעשה נס גדול כזה מבלי נזיק, לכן נחר להם משה שאיש עושה זה לחיו כבודו וכבוד החיו, רק שדבר זה י' עבד גדול אל קיום ההמונה בבורה ובנחיותה לזכר זה ולזכותם כנאים, כי כיבוד הקב"ה שג' פלי החלמהת פצורה וקומה לזכר זוריה כוה חיה שירד ה' יגאו ב' כרלו על הר שני בלחמה ובחופרים וכולם שמו פטי חסד פנים נפלים שכוה חמה לה משה שיהיה ש'מור להם להם חודס ומטה קיימים לעומת

11 וזה חלומם לכל המלוח שיטה להם חמה חלי ה', שכלם חנוח חלום חיים ולא חלה לחיים שדלם חלנו, יעלה כ"ז נפשו בעומדי לפני שמים רבוה שרלו חלה בעיניהם וחמש כחאיהם ולא יזכר לו שום חלק וחמשה לה הדברים האלה, ומשה נלה הקבלה האלמה אל כניסה לתריסה עד שזומה לכל דור יגה סללו עוד כמעמד הכומר האלה חמס ודלה כ"ז בחאיו ובעיניו מבלי חלק, חלום חחר שממיה ספרים קדושה חלום עדה קרה עוד נעמד משה חי להחיים חלה שליחותו ונבואתו ענה הכחשו חלה חורה כגולה, כי כמו שחלמו על שליחות הכהונה והאיה שמשו חלה חמשה ס סבל לחמר כל כל חורה חמר שם לפני כ"ז, וז"ל על יסוד חמנה ספרה נס בדוב חמה וז"ל לחיות החלים, כי יחמו שחלה נס דבור המדבר לא כלם הסכימו על לחמחה וממלו מחוישים וחלקים עליה שמשו כלה חוהה חלבי ולא ה' שחמה, וז"ל חין לחמס קבלתה מקיימת חל עדי חליה, חחר שיהיה עזוח מוכנה ממש חלה ולא חמגר עס מי חלק, וז"ל כמו שירד ה' על הר שני בחופרים גדולים שחיו דומים כגריהם יש חלון גמה חמנה חורה כדי לקיים לחמחה לזכר חיים, כי מן האצרת משה שמשו חמ חיים החמושים חוהה לקיים לחמחה וכבר כי שרף חרמיהם נ"כ ע"י חוה גדול שיהיה חמה כגריהם יש חלון, וז"ל בואת הדעון כי ה' שלחני כ"ל לזכר חלי לעשות חמופה חיה לחמן שחושן חיה שחלי, כי לא מלבי, שחיה יחגרד שכל חורה וחמטה וחמשים שמשתי בכלם חיה שליח חלה ה', שחם לא יחורה חמופה כגדול חיה, כי חלה לא חמשים ענה כלל רק שירד ה' להם חלו עד שיגיע חמס לחיו כדבר חאנע, שח"ל

(12) כה"ק
ס"ה

(11) חל"ק

(13) כ"ז יקר

(ה) ולא יהיה כקרה ועדתו וגו'. פירש"י שלא ילקה בצרעת כמו שלקה משה בצרעת בידו (סנהדרין קי). ומלת לו שב אל החולק על הכהונה. וכאן הבן שואל מה ענין צרעת של משה אל החולק על הכהונה, ונחמד היה נכון אם היה מביא לראיה צרעת של מרים שהיה מעין מחלוקתו של קרח כי מחלוקתו על הכהונה נמשך ממה שחלק על נבואתו של משה לא שלחך ה' ומזה המין היה צרעת של מרים שאמרה הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר. וכן אמר קרח כי כל העדה כלם קדושים, לא אתם לבדכם שמעתם בהר סיני אנכי ולא יהיה לך. אבל צרעת ידו של משה מה שייכות יש לו למחלוקתו של קרח. ועתה שא נא עיניך וראה, כי הנני מקרב הענינים והיו לאחדים בידך וילקה הדומה בדומה ומשם תקח ראייה בריאה וטובה שהחולק על נבואתו של משה לוקה

(7)

בצרעת וזה לפי שארז"ל (שבת צו.) החושד בכשרים לוקה בגופו מנלן ממשו כו',
 וכפי שורת הדין שראוי לעשות אל החושד כאשר זמם לעשות לאחיו. א"כ החושד
 נלקה באותו מכה שהיתה ראויה לבא על הנחשד אם היה הדבר אמת, ומשה חשד
 את ישראל בכלתי מאמינים בנבואתו כמ"ש (שמות דא) והן לא יאמינו לי וגו' כי
 יאמרו לא נראה אליך ה'. והיינו ממש דברי קרח שאמר לא נראה אליך ה' ואתה בודה
 הכל מלבך, מדהוצרך משה לומר כי ה' שלחני כי לא מלבי, כך חשד משה את
 ישראל שיכחישו נבואתו ויאמרו לא נראה אליך ה' ומלבך אתה בודה כדי לנהג
 שררתך עלינו. ומדאנן רואין שנלקה משה בצרעת על שחשדם כמה שאין בהם ש"מ
 שאילו היה הדבר אמת שהיו ישראל מכחישינן נבואתו אז היו ישראל לוקין בצרעת
 זה, ולפי שחשדם כמה שאין בהם נלקה הוא באותה מכה שהיתה ראויה לבא עליהם,
 דאל"כ לא יהיה מדה כנגד מדה וצריך להיות כצדק זמם לעשות לאחיו ומכאן
 ראייה ברורה שהחולק על הכהונה לוקה בצרעת כי כל החולק על הכהונה חולק על
 נבואתו של משה ואומר לא נראה אליו ה' ליתן לו רשות שיתן הכהונה לאהרן דווקא
 וחושדו שמשו מלבו נתנה לאחיו וזה פירוש יקר.

(14)

6

11

(8)